

Pelgrimsjaren

www.pelgrimsjaren.nl

Nieuwsbrief project *Pelgrimsjaren*
Nr. 1 - najaar/winter 2003

Gedurende het seizoen 2004-2005 vindt in Nederland een bijzondere concerttournee plaats door pianist Yoram Ish-Hurwitz met de integrale uitvoering van de *Années de Pèlerinage* van Franz Liszt. Deze nieuwsbrief licht een puntje van de sluier op. Ga mee op pelgrimstocht en ontdek de andere kant van Liszt...

Een pelgrimstocht in drie etappen

U houdt niet zo van Liszt?

Hij was immers een oppervlakkige charlatan wiens composities voornamelijk zijn geschreven om zijn pianotechnische vaardigheden te etaleren, getuige de vele interpretaties waarin pianotoetsen en knappende snaren je om de oren vliegen en de overladen octavengangen je duizelig maken. Om nog maar te zwijgen over zijn twijfelachtige reputatie van Don Juan. Toch?

Op zoek naar de ware Liszt

In werkelijkheid is Franz Liszt een van de meest fascinerende personen die de negentiende-eeuwse muziekwereld heeft gekend. Niet alleen kan hij worden beschouwd als het archetype van het fenomeen concertpianist zoals we dat tegenwoordig kennen, ook was hij een groot pleitbezorger voor talloze componisten uit zijn tijd die moeizaam vochten voor erkenning zoals Berlioz, Schumann en Wagner. En dan hebben we het nog niet eens over zijn baanbrekende werk als componist en dirigent. Zelfs al zou de bovenstaande typering van Liszt als *show man* een kern van waarheid bevatten, dan geldt deze zeker niet voor de afwisselend temperamentvolle, dramatische, lyrische, verstilde en soms zelfs humoristische stukken die gezamenlijk de *Années de Pèlerinage* vormen. In dit werk wist Liszt vorm en inhoud op meesterlijke wijze met elkaar te versmelten, waarbij hij weinig middelen gebruikte waar het kon en donderend geweld waar het moest.

Drieluik

De pianocyclus is onderverdeeld in drie 'jaren', elk bestaand uit een aantal korte en langere werken, en vormt als zodanig een muzikaal drieluik; een pelgrimstocht in drie etappen:

I. Première Année (Suisse): Een bergtocht met Franz Liszt

Het eerste pelgrimsjaar kent een bijzondere ontstaansgeschiedenis. In 1835 verruult gravin Marie d'Agoult haar in haar ogen brave maar saaie echtgenoot voor een man van de wereld, de inmiddels aardig beroemde Franz Liszt. Om al te grote schandalen te voorkomen verlaten zij hun woonplaats Parijs en vestigen zij zich voor enige tijd in Zwitserland. Daar ontmoeten zij hun vriendin George Sand (een jonge schrijfster, wars van conformisme, doorgaans gekleed in mannenkleden en sigaren rokend) en de Zwitserse majoor Adolphe Pictet (een buitengewoon erudiet en spiritueel persoon) met wie zij op zekere dag een bergtocht ondernemen. Deze tocht wordt door Sand beschreven in haar tiende *Lettre d'un voyageur*. Ook Pictet heeft zijn ervaringen geboekstaafd in zijn *Une course à Chamounix, conte fantastique*. Tegen deze achtergrond schrijft Liszt een aantal werken dat later zijn weg vindt in het eerste deel van de *Années de Pèlerinage*. De stukken beschrijven indrukken die hij opdoet van de Zwitserse natuur. Naast de landschappen vormen ook gedichten van Schiller en Lord Byron en de roman *Obermann* van Étienne de Sénancour de inspiratiebronnen voor dit deel van de cyclus.

II. Deuxième Année (Italie): Liefde en hel

Het liefdespaar reist door naar Italië waar Liszt in aanraking komt met renaissancekunst en -literatuur. Deze vormen de inspiratiebron voor het tweede pelgrimsjaar, zoals de sculpturen

Pelgrimsjaren per e-mail

Naast deze papieren nieuwsbrief die hierna nog een- of tweemaal verschijnt, is er een elektronische nieuwsbrief met een frequentie van vijf- tot zesmaal per jaar. Deze geeft een actueel inzicht in de ontwikkelingen rondom het project.

Indien u nog geen elektronische nieuwsbrief ontvangt, kunt u zich hiervoor aanmelden op www.pelgrimsjaren.nl/aanmelden.

Deze nieuwsbrief is een uitgave van stichting Pelgrimsjaren. De stichting heeft ten doel het toegankelijk maken van klassieke muziek.

Met dank aan Ypma Piano's en stichting Franz Liszt Kring voor het verspreiden van deze nieuwsbrief.

© 2003 Stichting Pelgrimsjaren
Oplage 3.000

“Komt u ze arresteren?”

Er werd op zijn zachtst gezegd vreemd aangekeken tegen het Franse gezelschap dat door de Alpen trok: Liszt en zijn leerling Puzzi met lange haren en blouses, de excentrieke Sand (was dat nu een man of een vrouw?) met haar twee kinderen en een kindermisje. Alleen d'Agoult zag er uit als een dame. “Komt u ze arresteren?” vroeg de hoteleigenaar hoopvol toen majoor Pictet zich in Chamounix bij hen wilde voegen. “Die troep bohémiens (...) die er daarboven een heksenketel van maken en spotten met de koning, met de wet en met de hoteliers. Het is niet om aan te horen, ze jagen al mijn gasten weg!”

Onderstaande spotprent van de hand van George Sand illustreert een filosofische discussie tussen Liszt, Arabella (d'Agoult) en Pictet die verzandt in de stelling: “Het absolute staat gelijk aan zichzelf.” Liszt: “Wat betekent dat precies?” Pictet geeft toe: “Het is een beetje vaag.” Arabella ten slotte: “Ik ben al lang de draad kwijt.”

Il Pensieroso en *La Notte* van Michelangelo. Uiteindelijk gaat het in dit jaar over ‘de liefde’: van de heilige liefde tussen Jozef en Maria zoals afgebeeld in *Sposalizio* van Raphaël en de drie sonnetten van Petrarca, geïnspireerd door diens liefde voor Laura tot en met de tragische liefdesgeschiedenis van Francesca da Rimini en Paolo in Dantes Hel uit de *Divina Commedia*: getrouwd tegen haar wil wordt Francesca verliefd op haar zwager. Als haar echtgenoot de affaire ontdekt, vermoordt hij beide geliefden.

III. Troisième Année: Heilige Franciscus

In de jaren die volgen, boekt Liszt in heel Europa ongeëvenaarde successen als concertpianist maar krijgt hij ook grote artistieke en persoonlijke

Eenheid van de kunsten

Een van de kenmerkende facetten van Liszts kunstenaarschap was zijn visie dat muziek niet op zichzelf hoeft te staan, maar inspiratie kan putten uit andere kunstvormen zoals literatuur en beeldende kunst. Met dit uitgangspunt heeft Liszt het concept ‘programmamuziek’ een nieuwe impuls gegeven waarmee tevens een controverse is begonnen die tot op de dag van vandaag voortduurt. Tegenstanders vonden (of vinden) de verheven aard van muziek geweld aangedaan. In hun ogen is de taal van muziek abstract en heeft deze niets van doen met objecten, gebeurtenissen, mensen en plaatsen in de wereld om ons heen die in literatuur of schilderijen wordt weergegeven.

teleurstellingen te verwerken. Als hij ten slotte aan het derde pelgrimsjaar begint, zijn er ruim dertig jaar verstreken. Liszt is dan inmiddels toegetreden tot de orde der franciscanen en heeft de lagere wijdingen ontvangen. Als adolescent koesterde Liszt al sterke religieuze gevoelens, maar het is voor het eerst dat hij de kans krijgt hier gestalte aan te geven. De metamorfose die hij ondergaat, heeft ook zijn weerslag op zijn componeerstijl. Virtuositeit lijkt steeds meer plaats te maken voor soberheid en ingetogenheid, alsof hij meer wil uitdrukken met minder middelen. Tegelijk vormt het derde pelgrimsjaar een brug naar de volgende eeuw met elementen die verwijzen naar Debussy, Ravel en zelfs Schönberg.

Concerttournee 2004/2005

Liszt dacht hier duidelijk anders over, getuige de vele gedichten en kunstwerken die hem inspireerden bij de *Années de Pèlerinage*. Daarom ligt het voor de hand deze ‘eenheid van de kunsten’ in de presentatievorm van het project tot uitdrukking te laten komen.

Dagtocht

De complete *Années de Pèlerinage* worden uitgevoerd in drie delen van ongeveer 70 minuten die gespreid over een middag en avond worden geprogrammeerd. In elk deel vertolkt pianist *Yoram Ish-Hurwitz* één pelgrimsjaar. Zijn spel wordt telkens voorafgegaan door een inleiding van ongeveer twintig minuten door Liszt-kenner *Frédéric Bastet*, auteur van onder meer *Helse Liefde*, die op onderhoudende en anekdotische wijze de muziek en haar inspiratiebronnen toelicht. De autobiografische elementen van de cyclus hanteert hij daarbij als rode draad, waardoor een vervolgverhaal in drie delen ontstaat. Bastet wordt hierin bijgestaan door dramaturg *Carel Alphenaar* die de declamatie van de poëzie en literatuur van het betreffende pelgrimsjaar voor zijn rekening neemt.

Eten en drinken

Tijdens ruime en culinair verzorgde pauzes tussen de *Années* krijgt het publiek voldoende gelegenheid zich te ontspannen. Met bijvoorbeeld een verzorgde *afternoon tea* of feestelijke *tapas* en een exclusief diner wordt *Pelgrimsjaren* een ware ‘dagtocht’

Meer informatie op internet:

www.pelgrimsjaren.nl/reisleiders
www.pelgrimsjaren.nl/agenda

EERSTE SUPER AUDIO CD VERSCHENEN

Het project *Pelgrimsjaren* omvat meer dan alleen concerten. Onlangs verscheen Yoram Ish-Hurwitz' vertolking van Liszts *Années de Pèlerinage, Deuxième Année (Italie)* en *La Notte* op cd. Het is de eerste van drie zogenaamde surround super audio cd's die worden uitgebracht door Turtle Records met daarop de complete pianocyclus. De tweede en derde sacd verschijnen respectievelijk in maart/april en september 2004. Turtle Records is

een jong kwaliteitslabel dat bestaat uit een groep gedreven professionals die zichzelf de allerhoogste norm oplegt als het gaat om de muzikale inhoud, de opnametechniek en de vormgeving van hun producties, ongeacht het betreffende genre. In de paar jaar dat het label bestaat, heeft het reeds een Edison in de wacht gesleept (Jazz 2001) en Universal Music aan zich weten te binden als exclusieve distributeur in de Benelux naast vele buitenlandse distributeurs. Op de volgende pagina leest u meer over deze bijzondere sacd's.

Reeds verschenen

Années de Pèlerinage: Deuxième Année (Italie) + La Notte
Distributie: Universal Classics (bestelnummer TRSA 0017).

Verschijnt binnenkort

Années de Pèlerinage: Première Année (Suisse) - voorjaar 2004
Années de Pèlerinage: Troisième Année - najaar 2004

De pianist

Yoram Ish-Hurwitz is een Nederlandse pianist van Israëliëse afkomst. Hij begon zijn studie bij Danièle Dechenne en Jan Wijn aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Als eerste Nederlandse pianist studeerde hij vervolgens gedurende twee jaar aan de Juilliard School in New York bij de Hongaarse pianist György Sándor. Na het voltooien van deze studie werd hij opgenomen in de solistenklas van de vermaarde pianopedagoog Karl-Heinz Kämmerling in Hannover bij wie hij eveneens twee jaar studeerde.

In 1988 won hij de tweede prijs op het Eduard Flipse Pianoconcours in Rotterdam.

Drie jaar later werd hem door een internationale jury unaniem de Jacques Vonk Prijs toegekend. Sindsdien trad hij veelvuldig op in Nederland, onder andere in het Concertgebouw in Amsterdam en was hij solist bij verschillende orkesten, waaronder het Nederlands Philharmonisch Orkest. Daarnaast gaf hij recitals in onder meer Noorwegen, Duitsland, Slowakije, Italië en Groot-Brittannië. Met ingang van 2003 is hij *Steinway Artist*.

Van Ish-Hurwitz zijn inmiddels vier solo-cd's verschenen met werken van Franz Schubert, Frédéric Chopin, Modest Moussorgsky, Sergej Prokofjev en Franz Liszt. De Liszt-cd maakt deel uit van de integrale uitvoering van de *Années de Pèlerinage* die wordt uitgebracht op drie super audio cd's.

Vele wegen leiden naar Rome

De drie pelgrimsjaren staan niet los van elkaar, maar vormen in feite een aantal pelgrimstochten:

Autobiografie

De *Années de Pèlerinage* kennen een ontstaansgeschiedenis van bijna een halve eeuw. Als geen ander werk geeft het de luisteraar daardoor inzicht in Liszts ontwikkeling en veelzijdigheid als musicus. Het vormt zo een pelgrimstocht op zichzelf naar tenminste één zijde van de ware Liszt. Daar komt bij dat veel van zijn muziek autobiografische elementen bevat. De *Années de Pèlerinage* vormen hierop geen uitzondering: zijn relatie met gravin d'Agoult en de daaruit voortvloeiende vlucht naar Zwitserland en Italië bepaalden de achtergrond van de eerste twee delen. Zijn openlijk beleden religiositeit in de laatste vijfentwintig jaar van zijn leven vormde de grondslag voor het derde deel.

Liszteratuur

Er is meer. De pianocyclus, met name de eerste twee pelgrimsjaren, kan niet los worden gezien van de literaire achtergrond: zeven gedichten van Schiller, Lord Byron en Michelangelo, drie sonnetten van Petrarca, de roman *Obermann* van Étienne de Sénancour en de *Divina Commedia* van Dante Alighieri vormen tezamen een geheel zelfstandige inspiratiebron voor de cyclus. Daarnaast geven Georges Sands tiende *Lettre d'un voyageur* en Adolphe Pictets *Une course à Chamounix* een vermakelijke kijk op de ontstaansgeschiedenis van het eerste pelgrimsjaar. Voldoende materiaal dus voor een literaire pelgrimstocht.

Natuur... Kunst... God

De cyclus kent ook een spiritueel aspect. De hoofdthema's van de drie 'jaren' liggen in elkaars verlengde en vormen zo een spiraal naar boven: Natuur in het eerste jaar (Zwitserse Alpen), Kunst in het tweede (Italiaanse Renaissance) en God in het derde (Liszts eigen religiositeit).

Muziek

Maar de cyclus is bovenal een muzikale pelgrimstocht, waarin genoten kan worden van de prachtige muziek die het eerder beschreven stereotype beeld van Liszt volledig teniet doet. In de driëntwintig werken waaruit de cyclus bestaat, passeert een scala aan karakters en sferen die de luisteraar van begin tot eind in hun greep houden. Door elk pelgrimsjaar in zijn volledigheid uit te voeren, openbaart zich bovendien een extra dimensie, die doorgaans verloren gaat wanneer men slechts een selectie speelt.

De complete *Années de Pèlerinage* op drie surround super audio cd's

Van de *Années de Pèlerinage* zijn slechts een handvol opnamen op cd verkrijgbaar, voor het merendeel oude uitgaven en vaak incompleet. Het artistieke niveau van deze werken wordt evenwel onderstreept door de uitvoerende solisten op deze cd's: Wilhelm Kempff, Aldo Ciccolini, György Cziffra, Alfred Brendel, Zoltan Kocsis, Jorge Bolet en Lazar Berman. Ruimte dus voor een nieuwe uitgave waarin gebruik wordt gemaakt van de allernieuwste opnametechnieken. In het kader van dit project zal het Edison-winnende label Turtle Records de komende tijd drie surround super audio cd's van Yoram Ish-Hurwitz uitbrengen met daarop de complete *Années de Pèlerinage*. De eerste cd met *Deuxième Année (Italie)* en *La Notta* is inmiddels verschenen. De tweede cd met *Première Année (Suisse)* wordt komend voorjaar verwacht en de derde sacd (*Troisième Année*) zal uiterlijk in september 2004 worden gepresenteerd.

Wat is een surround super audio cd?

De introductie van de compact disc ruim 25 jaar geleden was een belangrijke mijlpaal op het gebied van muziekreproductie. Veel-eisende luisteraars waren er echter niet van overtuigd dat dit ook een kwaliteitsverbetering inhield ten opzichte van de traditionele langspeelplaat. De komst van de super audio cd maakt een eind aan deze twijfel. Voor de digitale codering wordt namelijk gebruik gemaakt van een veel fijnmazigere techniek wat resulteert in een veelvoud aan informatie in vergelijking tot voorheen. Dit is mogelijk doordat de opslagcapaciteit van een sacd vele malen groter is dan van een gewone cd (vergelijkbaar met die van een dvd). Daardoor is de uiteindelijke geluidswaergave bij een sacd veel natuurgetrouwer. Met de juiste multi-channel apparatuur zijn bepaalde sacd's bovendien *surround* af te spelen. De muziek krijgt daarmee een realistische diepte, waardoor men zich als luisteraar in de ruimte waant waar de opnamen hebben plaatsgevonden.

Goed nieuws is dat de meeste sacd's (inclusief die van dit project) tevens een cd-laag bevatten waardoor deze ook op elke bestaande cd-speler zijn af te spelen. Met de Liszt-sacd's kunt u dus vandaag al genieten van de allerbeste opnametechnologie en bent u tevens voorbereid op de standaard van morgen.

Het oog wil ook wat

Naast mooie opnames wordt bij de sacd's van dit project ook veel aandacht geschonken aan de vormgeving. De meeste klassieke cd-boekjes blinken uit in saaiheid. Zo niet de Turtle-producties. Deze worden stuk voor stuk met veel zorg en smaak vormgegeven, waarbij de sfeer en het karakter van de muziek worden gevangen in composities van beeld en tekst. Zo zijn alle originele literaire teksten en kunstwerken die Liszt inspireerden, opgenomen in het beeldverhaal van de eerste Liszt-cd. In plaats van de gebruikelijke plastic doosjes die gemakkelijk beschadigen, is gekozen voor een mooi alternatief met een minimum aan kunststof.

Het gaat om de inhoud

Geavanceerde opnametechnologie en fraai drukwerk maken nog geen mooie cd's. De kwaliteit van de muziek en de uitvoering zijn hiervoor uiteindelijk het meest bepalend. Uit deze nieuwsbrief mag duidelijk zijn dat de muziek uit deze cyclus van het allerhoogste niveau is. Liszt toont zich een ware meester in het verwerken van grote thema's als liefde, dood, natuur en religie in zijn muziek en laat als geen ander pianistiek en muzikale inhoud een symbiose met elkaar aangaan. Wat betreft de uitvoering: op www.pelgrimsjaren.nl/luister kunt u enkele complete tracks van de eerste sacd besluisteren.

Meer informatie op internet:

www.pelgrimsjaren.nl/sacd • www.turtlerecords.com

Tot besluit

...Een van de belangrijkste drijfveren van het project *Pelgrimsjaren* is om het grote publiek eindelijk eens goed kennis te laten maken met Liszt: zijn muziek, zijn leven en zijn inspiratie. Hij was zonder enige twijfel een man met vele gezichten, waarvan de meeste mensen er slechts een kennen. Het is hoog tijd dat het stigma dat inmiddels ruim 150 jaar

aan hem kleeft eindelijk eens wordt losgeweekt. Zowel de concerten als de drie sacd's met de integrale vertolking van de *Années de Pèlerinage* vormen een ideale introductie tot Liszts kunstenaarschap. U kunt ervan overtuigd zijn dat u na het horen van de reeks werken waaruit de cyclus bestaat een compleet ander beeld zult hebben van deze buitengewone persoon.

Piano WERELD

Hét magazine voor pianoliefhebbers

Abonnement (9 nummers) met welkomst-cd € 42,-

Proefnummer € 3,-

Postbus 78 • 1400 AB Bussum
Tel: 035-6910871 • E-mail: hgoddijn@zonnet.nl